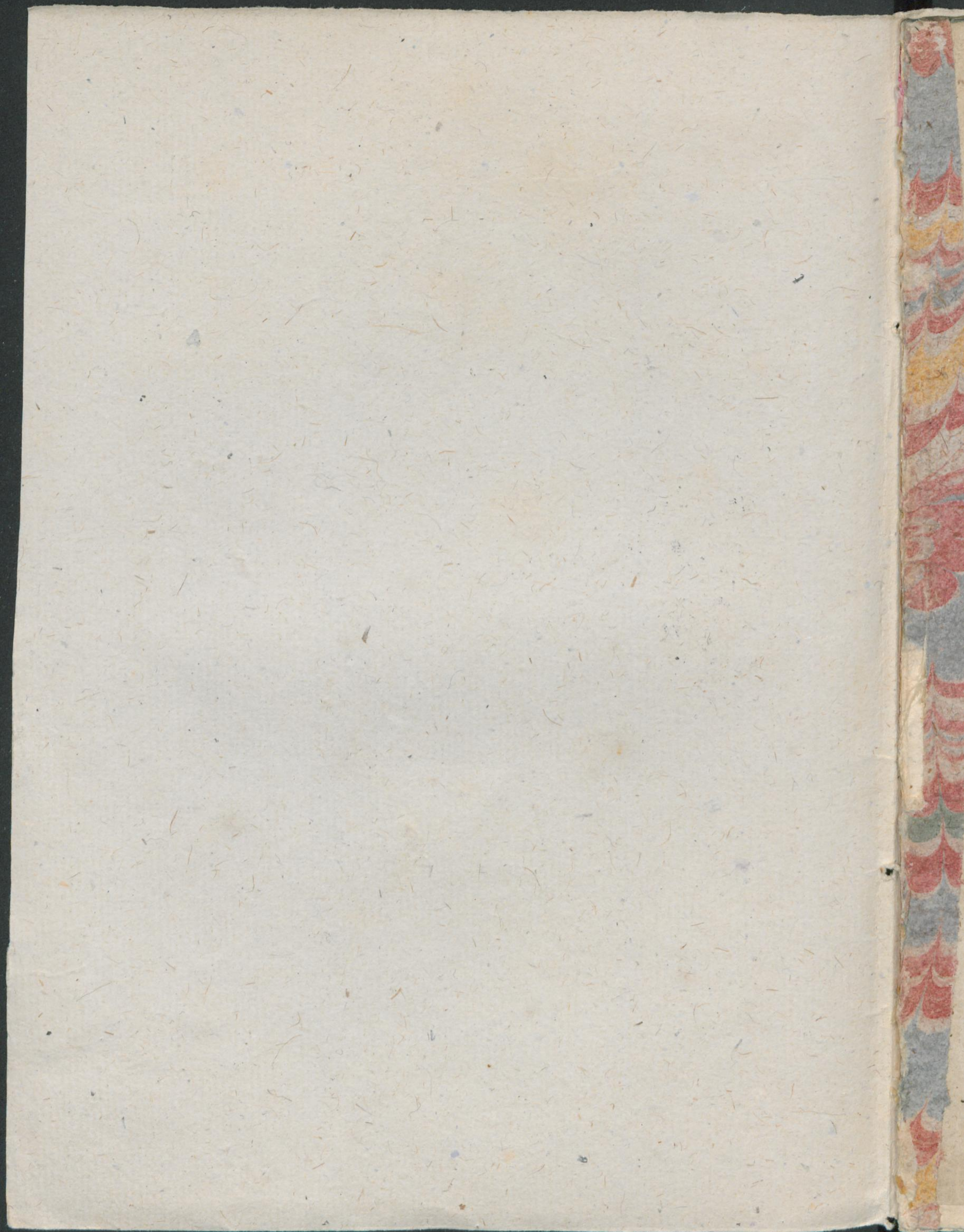

Een cort verhael
Van de strenghe beleghe-ringhe ende aftreck der Spangiaerden van de Stadt Alcmaer gheleghen in Hollandt/

Die welcke de Spaengiaerts nae dat syse int Jaer M. D. LXXIII. seuen weecken lanck beleghert hadden niet sonder haer groote schade ende schande hebben moeten nalaten/ wt het Latyn int Duytsch ouergeset.

Psalm. 124. ende 17.
Soo de Heere de stadt niet en bewaert/ soo waken de Wachters te vergeefs. Gheloost sy de Heere dat hy ons niet en gaf tot eenen roof van onsen vianden. Onse siele is ontcomen als een voghel des vogelvangers/ het strick is gescheurt ende wy zijn vry/ onse hulpe zy voorts inden name des Heeren die hemel ende aerde gemaect heeft.

Ghedruct tot Delft by Aelbert Hendricz/ M. D. LXXIII.
Ende men vintse te coopen tot Alcmaer by Cornelis Jacobsz/ inde Houtil straet/ inden Dauid.

Een cort verhael vant belegh van Alcmaer by de Spaengiaers int Jaer 1573. strengelick belegert/ ende met schande en̄ schade der seluer naeghelaten.

Ae dat die van Haerlem een ende dertich weken lanck belegert hadden gheweest/ende geduyrende tselfde hun seer mannelick ende vromelick ghequeten hadden/ende alsdoen ten laesten op den dertiensten Julij door gebreck van coren ende bycants wt gehongert zijnde/hun in den handen der Spangiaerden opghegheuen hadden op ghenade en̄ onghenade (alhoewel sy tselfde gaeren gheuordert hadden behoudens lijf ende goet/twelck te vergheefs versocht was) ende alsoo die Spaengiaers op den vierden dach daer na/als den sestienden Julij/met twee duysent ende vijfhondert voetknechten ende vier benden ruyters voor Alcmaer ghecoemen waren / soo lieten sy haer duncken als ofte dat sy die stadt onuerhoets ghemeint hadden inne te nemen / ofte nauwer besetten wilden. Waeromme dan seer veel van den burghers door alsulcke schichtighe vaerlickheyt ende verslaghentheyt van harten versaecht wtgeuallen zijnde/nae dat sy tslot vandē boom opgebroken hadden/ zijnt also tscheep ontcomen. Maer als des Prins van Oranges crijchsuolck/twelck daer van Egmont op den Hoeue ende van Heyloe seer wel te pas ontrent den stadt ghecoemen was/den toeganck te voren inghenomen hadden/en̄ nae dat sy de grendels ende slootē vande poorten afgebroken hadden/ hun selfs inde stadt gheholpen hadden/soo zijn die Spangiaerden buyten haer meyninghe van de stadt wederom afgheweecken. Het stonde al doen ter tijt met die van Alcmaer seer crap en hacchelick/ niet wetende ofte syt gheuen oft houden souden. Want die Papisten/die daer op hope van perdoen (gelijck tselfde veel van den onsen vermoeden) den Spangiaerts ontboden hadden/al hoe wel sy dat heymelick ende bedectelick bestelt hadden/deden als nv opentlick haer vterste best/om den viant binnen der stadt te helpen. Hier en teghen donse stonden daer op aen /op dat des Princes crijchsuolck als voor een garnisoen binnen stadt gheleyt soude worden / om de stadt te beschermen/twelck alst te laesten binnen stadt ghecomen was/als wy verhaelt hebben/al schermutserende heeftet de Spangiaers vande stadt wederom afgedreuen/en̄ sommige rotten der vianden(soomen seyt)geslagen. Die stadt Alcmaer en bleef doen ter tijt niet lang beset. Want die Spangiaerts die daer gecomen waren om de stadt in te nemen/ nae dat sy opten xviij. Julij haer Legher te Heyloe opghebroken hadden / zijn seer schichtelicken wederom nae Haerlem opgetrocken by den anderen Regimenten.

Na dat alsdan die stadt van Alcmaer door Godes genade den eersten aen-slach der Spangiaerden ontstaen hadde/ so heeft onsen Raedt voor tbest ge acht/ als dat de stadt met coren wel versien soude werden. Ende alhoewel tselfde door den doorluchtichstē Prins van Orangien wel ernstelicken ont-boden was aen den anderē geconsedereerde Waterlantsche steden/ als dat sy de stadt van Alcmaer als een fortresse van tgeheele Noordtholland met victualie eñ buspoer intÿts versien souden/ nochtans die Raet van Alcmaer heeftet seer qualicken connen verweruen door haer Burgermeesterē in die gemeene vergaderinge binnen Hoorē/ als dat die Gedeputeerde represen-rende den Staten van Noordtholland daer voor seggen souden om coren eñ mout voor ons helpē te coopen voor den tÿt van een maent oft twee. Daer beneuen op dat wy van stonden aen geen victualie gebreck souden hebbē/ soo hadde onse Ouerheyt eenen yegelicken burgher nae zÿnder qualite op seecker rogh geset/ eñ hebben ooc selfs goede prouisie gedaen van buscruyt voor so veel als sy conden becomen. Na dat also dan redelÿcker wÿse enige prouisie van coren gedaen was/ so wrachten die burgers voort aen by Hoo-misscappen seer dapperlicken an tnieuwe werck van des stadts fortificatie/ twelcke door tbeuel des Prins van Orangien nae tvoornemen des voor-naemsten mans Carel van Boisot wel begonnen/ allenskens oock seer wel volmaect werde. Ende door tbeuel vanden seer vroomen ende eedelen Ja-cob Cabbeliau als ouerste van al tgarnisoen binnen de stadt/ soo was daer op den achtienden Augusti by de Vriessche poort int Noorde/ al waermen na Hooren reist/ een nieu bolwerck begost gemaect te werden vande huys-luyden/ die tselfde werc aengenomen hadden te volmaecken. Tselfde voor-waer was op sulcker conditie besteedt/ als dat daennemer van twerck tself-de geheel opleueren soude binnen den tÿt van drie weecken. Maer als tself-de nauwelicks begonnen was/ is die viant daer ouer wederom aen gheco-men/ want den eenentwintichsten der selfder maent hebbē die Spangiaers de stadt van Alcmaer wederom begonnen te besetten met seeckere benden ruyters ouer de nieuwe sloot/ ende oock veel voetuolcks so inde Nieupoort als tOudorp als die naeste gelegen dorpen/ die met een Vaert van malcan-der gescheyden laegen. Ende voor teerste voorwaer hebbē sy ingenoemen die twee Rinhuysen die buyten de stat Oostwaert op an den vterste boom aen den Vaert stonden/ op dat sy door sodanige middel den Vaert inghenoe-men hebbende/ ons so wel te water als te lande de passage besetten souden. Maer die burgers met sommige soldaten hebben op den selfden dach het een huys met de twee rinmolens aen brant gesteken: maer tander huys en hebben sy niet connen verbranden/ nochte den viant ontweldigen. Also dan snachts daer an hebben die Spangiaers een schip gesonckē voor die vterste boom. Op der selfder stonde so zÿn onse soldaten/ die op Ton aen die Scer-mer lagen om den Vaert te bewaren / van selfs wt haer schans verloopen.

Nu

so haddē die viandē den vaert genoech in haer gewelt/eñ den onsen en was
niet opens om te ontcomē so sy eenichsins wilden / maer oor alle gelegent-
heyt was ons beset/eñ ontnomen/om eenige prouandē in te crijgen/ want
op dat een wech open blijuen soude/ om ontset vanden onsen in te moghen
crijgen/so zijn die burgers met die ruyters die binnen tstadt waren ter self-
der stonde an de Noortsyde wt de Vriesche poort wtgevallē eñ al scermutse-
rende poochdē die Spangiaerts te verdrijuē vandē wech die vande stad na
Outdorp gaet/maer die viant om dat hy van crijchsvolc veel stercker was
als wy/onse ruyters die niet dan vijftich man sterc waren/heeft hy ten laet-
sten wederom in de stadt gedreuen eñ den wech eñ toeganck also beset/inde
schermutselinge is onse Rotmeester geschotē met twee halue busclooten/vā
de welcke dene helft in twoorhooft lach eñ ander helft binnen in zijnen hoet/
die oor weynich tijts daer na van dier wont gestoruen is/ eñ een Francoys
van Mōpelier geborē na dz hy zijn buspoeder gedueredē niet weynich sca-
de de vyant gedaē hadde/is duergeschoten geweest/ maer weder gebetert.

Maer op den drientwintichsten Augusti / op dat die onse in eenigher
maniere den vaert soude wederom incrygen/ bestonden weer aen met twe
toegemaeckte schuyten den brant te helpen int ouergebleuen huys/ twelck
buyten aen die boom op de wtuaert te watere lach / die Burghers met een
vande Burgemeesters met sommighe soldaten waren tscheep gegaen/om
den vyant tscheep te beuechten / dandere voorwaer waeren by die soutke-
ten ouergeset/om te lant te schermutseren/maer als die Spangiaerts som-
mige schutten wt de Nieuwepoort na de stadt ghesonden hadden / die daer
aende Suyt syde op die Geest eenderley behau maectē recht oft sy quamen
om de stadt te bestormen/so haest als die onsen hoorden dat die kloc alarm
sloech/hebben hun wederom van die schermutseling na de stadt begeuen/
weynich burgers ende knechten verloren ende gequetst hebbende/ende al-
so is al dat werck te vergeefs geweest. Daechs daer aen hebben die Span-
giaerden sommige van dē hueren aen die stadts mueren gesondē om te be-
geren/dat de onse op goet geley met haer souden comen parlementeren/na
dat tselfde aen den ouersten Cabbeliau gebrocht was / ende den raedt daer
op beroepen zijnde/so isser tusschen hen eñ de hopluyden met den Burge-
meesters eñ ouersten des stadts onder malcanderē een verdrach gemaect/
als dat si metten vyant geen contract soudē maecken/ia niet eens met hem
parlamenteren ofte spreken souden/eñ also ist tselfde den Spangiaerts ont-
boden/nv so wast toorloch eerst aengebonden/want van dier tijt aen so als
die vyant bemerckte als dat den zijnē niet eens vry gelaten was om te par-
lamenterē/heeft hy met een stuc grof geschuts inde stat begonnen te schie-
ten/twelck recht ouer de galge gestelt was/ maer anders niet sonderlings
wtgerecht dan dattet ettelijcke huysen rampaneerdē/want die onse waren
nacht en dach besich/om die wallen te maecken ende te stercken.

Hier en bouen den xxv. Augusti tsmorghens inden dageraet/ so hebben die Spangiaerts alarm ghestaeghen/ voor die Kermer poort/ ende sy lieten hen duncken als of sy den stadt bestormen wilden/ maer men heeft int eynde ghesien / als dattet niet dan een loos alarm gheweest sy. Op den selfden dach is vanden Spangiaerden die Hopman Steenbach / soemen meynt/ heen na den stadt gesonden/ als een Heerout met een Trompetslager/ ende als hy aen die noorder poort / diemen noemt die Vriesche poort / wat nader gecomen was/ so heeft hy den onsen gevraecht/ die aende mueren stonden/ oft het hen geoorlost waer/ aldaer een weynich vry te staen/ na dat die onsen vande wal hen vry toe wenckten/ so heeft hy begeert met dē ouersten Cabbeliau ofte met een vande Burgemeesters te spreken. Maer dewijle tselfde tot den ouersten gheboodtschapt wert/ van een ghemeyn Soldaet bekent zijnde/ is gheboden terstont vande stadt af te wijcken. Ende na dat hy een weynichsken achterwaerts gegaen was / so hebben die schiltwachten met buscloten nae zijn gat gheschoten / hen naroepende als dat hy een verrader was/ als om datmen seyt / dat door zijn schelmerije die stadt van Haerlem ouergheleuert was inden vyants handen / maer hy met een bloot sweert donsen ontseyt hebbende / heeft hen terstont wech ghepackt. Een weynich tijts daer na so is een van Steenbachs crijsvolck als wt den ghevanckenisse tot ons inde Stadt comen swemmen / claghende ouer die onmenschelijcke wreetheyt der Spangiaers / dese gevraecht zijnde/ hoe veel volck dat die viant voor de stadt hadde / heeft hy gheantwoort/ als dat die vyanden ouer die dertich duysent starck waren/ die den stadt beleghert hadden: Twelcken so niet waer scheen te zijn/ so en heeftmen zijn woorden niet ghelooft/ daerom so is hy in bewaerder hant ghestelt / als een die daer verraet inden sin hadde/ als die daer ghewilt hadde den Burghers sonder oorsaeck verslaegen te maecken.

Op den 28. Augusti/ na dat nv in twee dagen niet sonderlings ghschiet en was/ te half eender vren int midden van die nacht/ scheent dat die Spangiaerts naeder aen quamen trecken om den Stadt te bestormen/ twelcken sy om dier oorsaecke/ so men meynt/ deden/ op dat sy bet vernemen souden/ oft oock die Burghers eenighe moet hadden om den Stadt te behouden. Men hoorden rontom den Stadt anders niet dan die bussen los gaen / in des vyants Legher hoordemen alarm slaen / maer als die Soldaten ende Burghers wackerlicken waren aen comen loopen om den stadt te behouden/ ende onuersaecht aen die stadts mueren stal hielden / so zijn die vyanden allensken wederom afgheweken/ Op dese selfden dach ontrent te ses vren voor middach / is niet sonder groote droeffenisse der gantscher ghemeynte in den Heere ontslapen/ den seer treffelijcken ende oprechten Man Jan Arentzoon/ dienaer des woordes van die van Alcmaer/ mijn medeburgher ende seer ghelief de Broeder inden Heere/ die de aldereerste in Hollant een Christe-

een Christelijcke gemeente versamelt ende opgerecht heeft/een man voorwaer in gheleerheyt gans onveruaren/noch in die vrije consten/ somen die noempt/gheoeffent/niet te min nochtans om de treffelicheyt zijns wesens/ eñ zijn ghewichtige redenen ende woorden eeuwelijck te prijsen. Int eynde zijns leuens/soo alsser alarm ghehoort werde/met gevouden handen heeft hy met zijn huysghesin Godt ghebeden/ dat hy zijn vaderlicke Stadt van Alckmaer niet ouerleueren en wilde/om van den viant gheplondert ende verdestrueert te worden. Maer lieuer hem aldaer wil behouden eenighe hutte voor den gheloouighen ende vromen. Snachts daer aen/soo hebben die Spangiaerts een schans opghewo rpen recht voor die Vriesche Poort/ van waer sy des Stadts mueren beter beschieten mochten/maer die onsen en hebben hun met ghestadich schieten niet moeghen verhinderen van tbegonnen werck te volbrenghen. Nochtans smiddaechs te twaelf vren/ donsen onversiens een wtval doende/ hebben den Spangiaerts wt dien schans ghedreuen. Maer die selfde haer macht wederom by een vergaert hebbende/ende met meerder macht van voet volck hebben den schans terstont wederom inghenomen/donsen op de vlucht ghedreuen zijnde. Donsen hebben inde vlucht wt die schanse een vaetken boscruyt met sommighe Spaensche stormhoeden Mantels ende Rappieren met haer als buyt binnen Stadt ghebrocht.

Opten eersten dach van September/soo isser een van onsen boden wederom in die Stadt ghecomen/nae dat danderen al achter ghebleuen waren/waerom die Burghers seer blijdt ende verhuecht zijn gheweest/want die brieuen die hy brocht vanden seer heerlicken ende seer minnelijckē man Joncker Diederich Sonoy/Gouuernuer van Noort Hollant ende vanden staten aenden Raedt van Alcmaer/waren vol blijde tijdingen. Want voor teerste in zijn voorreden verhalende hoe droeffelijckē het hem sy die sware belegeringe onses stadts/so schrijft hy ooc terstont daer aen/so haest als hy daer af ghehoort heeft/dat hy gants alle neersticheydt ghedaen heeft/om tonser onderstant noch een vaendel knechten in te schicken / maer dat alle die moeyten te vergeefs zijn geweest/om dat die knechten die op Ton aen die Schermer laghen/wt den schans al verloopen waeren/nochtans dat hy niet naelaten en soude/Jae zijn lijf ende leuen daer toe opsetten/om alle hulp ende ontsettinghe onse stadt te doen/so veel alst moghelijck sy/ende als dat hy ooc al aen den Prins van Orangien geschreuen hadde om hulp/ niet twijfelēde/ofte donsen daer en tusschen/dewijl sy gheduldelijck ontset verwachtende waren/vromelijck ende moetich der vyanden ghewelt afkeeren sullen/daer beneuen oock dat onse ouericheyt begheert hadde/ als dat die Zeedijck by Medenblick deurghesteken soude worden/ als dat hy daer of met den staten van Noorthollant ghesproken hebbende/nu alreede die sluysen ende verlaeten van die Meeren ende braken al geopent hadde/

 Ja dat

Jae dat hy oock den Zeedijck / soot die noot eyschte / doorsteecken soude. Maer dat donsen geschreuen hadden / datter vierentwintich stucken grof gheschuts voorde stadt van den vyant ghebrocht waren / dat hy dat door den verspieders niet conde vernemen / dat hy nochtans niet te min wel bekende die swaricheden ende benautheden van onser stadt/ die so swaerlicken beset was / twelcken soo haest als hy wel soude willen niet remedieren en conste/ hem van harten seer leet was / dat hy nochtans so hy best conde oft mochte doen soude/ so haest alst mogelijck is/ als dat ons eenich ontset ghedaen worde/ so luyde t'Inhout van dien. Insgelijcx mede die Staten te voren wat verhaelende van eenich buscruyt dat sy daghelijcks verwachtende waren / beloofden seer breedt / dat zijt ouerseynden souden/ soo haest als zijt souden ghecreghen hebben/ ende datse niet te min haer wterste best doen souden / om ons te water ende te lande te ontsetten : Ende datse ons daer beneuen bidden/ dat die Burgers moet willen nemen / ende haer vromelijck houden willen/ ende dat so veel te meer / om dat Graef Lodewijcx cortelijck aen Phillipus vander A. gheschreuen hadde waer mede hy ontbiedt/ dat d'Hollanders goets moets willē zijn/ nochte daerom niet verslaghen van harten zijn/ om dat Haerlem vandē vyant inghenomen sy/ maer lieuer op die gerechticheyt haerder saecks vertrouwende/ haer mannelijck ende vromelijck houden/ om haers vaderlants vrijheyt voorte staen / seeckerlijck hopende eñ vertrouwende/ als datse haest eenmael van dese gantsche slauernye ontlast sullen worden. Sommighe cornuten hadden in haeren brieuen aen sommighen in de stadt mede voor nieuwe tijdinghen daer by verdicht als dat Christoffel des Palsgraefs sone nu op de cust van Gelderlant ghecomen was tonser ontset met twee duysent Ruyters ende vijf duysent voetknechten/ ende dat Graef Lodewijck met dander crijsheyt na quam/ datmen oock daghelicks verwachten veel haechschutten/ den welcken die Prins van Orangien ons wt Suyt Hollant ouer seyndende was/ tonser ontset. Also dan die van Alcmaer (die vande Spangiaers als in een cauwe rontom ghesloten waren/ niet om ghemest te worden/ maer lieuer om verhonghert te worden) zijn ten laetsten den twaelfden dach van haer belegheringhe van harten verblijt gheweest/ door dat een van haer wtghesonden boden weder binnen stadt ghecomen waer / ende bouen hope soo goede tijdinghe inbrochte/ die oock van die schiltwachten der vyanden die alle weghen seer nau beset hadden / van alle canten beset zijnde/ is haer nae Stadts vesten ontloopen ende dat/ soo ick meyn/ niet sonder wonderlijcke voorsienicheyt ende goedertierenheyt des almogenden Gods.

Die Spangiaerden niet te min en hielden niet op te vorderen tgheen dat sy begost hadden/ want den derden September by naest inde inganck van de Vriesche poort hebben die vyanden een schans opgeworpen/ ende dat om dier oorsaeck/ so sommige meynden/ datse onse stadt ondergrauen

ende aldaer

ende aldaer een hoop buscruyt onderstroyt hebbende/onsen Bolwerck van een souden laten springhen / maer sommighe meynden als dat sy van daer den stadt met grof geschut beschieten souden: Ende daerom opten rechten middach waeren donsen wtghevallen met sommighe pioniers / om dien Schanse der vyanden te slechten / maer doort ghewelt der Spangiaerden zijnse weder in Stadt ghedreuen/sonder yets wat wtgherecht te hebben.

Daeromme daechs daer aen soo hebben donsen inden stede ontrent den Vrieschen poort een Fortresse begonst te maecken / vier huysen die daer ontrent stonden afbreeckende/ op dat soo die Spangiaerts den Vrienschen poort souden moghelijck inghenomen hebben/ donsen van daer wederom den vyant bequamelicke afweren mochten / dat hy met den zijnen stracx daer aen niet den ghehelen stadt ouervallen soude/dit werck is ghemaeckt op die maniere van een halue maen / maer soo als inden stadt daghelijcks meerder swaricheden opresen/diemen so lichtelijck niet remedieren en conden / soo zijn vanden vroetschap den Burghemeesters byghevoecht noch twee medehulpers/die de lasten vander stadt met haer dragen souden. Dese verkiesinghe van dese nieuwe ouerheyt is geschiet den sesten September.

Opten 8. van deser maent so is doot geschoten Jacob Paulet een Vlaming een seer vroom ende ervaeren crijschsman / want dewijl hy onversichtich ouer die stadts muer siet twee Spangiaerts lopen/ so heeft een van die schiltwacht wt den Schans vander vyanden zijn hooft met een cloot doorschoten. Ontrent desen tijden scheent dat die Spangiaerts met ons haer spot hielden / dewijle sy voor ooghen anders voorgauen / dan sy wel dachten.

Want den thienden van deser maent voerden sy met haeren waghens sommighe middelbaere stucken gheschuts wech nae Berghen / recht ofte sy meynden te vertrecken/maer snachts daer aen / dewijle sy met ettelijcke Schuytkens aen een ghehaeckt in een maniere van een Brugghe / deden grooten moeyten om een ouerganck te maecken by der Stadt/soo hebben onsen schiltwachten also daer in gheschoten/ dat zijt hebben moeten naelaten/veel gheschoten zijnde ende die Brugghe ghesleten zijnde: Namentlick alsoo gheuen die Spangiaerts altemet van haer een schijn/recht oft sy vertrocken/op dat sy also daer en tusschen den onachtsamen ende traghen onverhoedich moghen ouervallen ende vermoorden.

Waeromme den elfden dach stracx nae der Sonnen opganck sachmen een grooter menichte van Ruyteren met wagens met den welcken sy wederom tgeschut voor de Stadt voerden / also wel sy weynich voortgancks deden om den 'ghestadighen reghen / waerom die weghen aende Noortsyde slijckich ende onganckbaer waeren.

Maer den 12. van September hebben die vyanden wederom van Bergen voor de stadt veel paerden ghebracht sonder voerluyden met een groote

menichte van Ruyters ende voetknechten. Ontrent den auont hebben sy ontrent met twintich waghens een groote menichte van deelen ende horden ghebracht by die Roode toren / die daer aenden Oostcant geleghen is/ ende snachts daer aen hebben sy eenige schanskoruen geset opt tGasthuys lant voor die Vriesche poort/op die meyninghe/ gelijckt namaels gebleken is/als dattet een schans zijn soude voor tgrof geschut/ dat aldaer staen soude/ want dat die sommige vermoeden/als dattet daer toe geschiede/op dat sy die inder stadt waeren/rontom besloten zijnde door ghebreck wthongeren ende ouerweldigen souden/dat was voorwaer alte vergeefs gheraemt/ niet daerom alleen dat die vyandt den vaert niet in zijn ghewelt en hadde/ maer oock mede om dat hy een achter hoedt open houden moeste / op dat hy niet onuersiens moghelijck ouervallen worde van die tonser ontset comen mochten.

Die Spangiaerden dan volherden vast om de bestorminghe te vorderen/want den veerthienden September voor sinte Pieters toozen opt quakelbrug/die daer leyt int midden tusschen die Vriesche poort ende tnieuwe Monicken bolwerck hebben sy een schans opgeworpen/ van waer sy onse pioniers/die den vervallende muer allenskens afbraken/ door veel schieten wechdrijuen souden. Op dier plaetse was een stucke muers nedergevallen aen die Papē toozen/op welcker plaetse donsen een wal maeckten/seer onvry van tschut der vyanden/ende dewijle sommighe van die aerdedraghers van die Spaensche schutten gescoten ende haestich doot bleuen/ende sommighe seer gewont waeren/so zijn die anderen op dien dach versaecht gheweest/dat sy tbegonnen werck niet op maecten. Maer snachts daer aen so hebben drie rot van onse schutten / dē Spangiaerts wt die schans voor sinte Pieters toozen onuersiens verdreuē/maer so sy die hoochte door gebreck van grauen niet slechten en conden/ soo zijn sy voor den Spangiaerts daer van daen ghescheyden.

Maer dewijle van donse mede verwanten niemant wtghesonden werde/die ons van eenich ontset bootschappen souden / nochte donse cruypers gheen open wt de stadt te comen en hadden / om sulcx te vernemen / ende dat om die nauwe scherpe schiltwachten der vyanden/ soo zijnder by ghemeene aduys des ouerheyts ēn hopluyden sommige Soldaten des snachts heymelijck wt die stadt ghetrocken en hebben van den Spangiaerts / die aenden Suyt syde vast doende waerē om een schans op te werpen/een gevangen leuendich inden stadt gebrocht/ende so sy niet te seer gierich na den beut geweest en haddē/soudense alle die inden schans waren lichtelijck met een moeyte gevangen hebbē/dit is geschiet den 18. September. Hier hebben wy vernomen Godes sonderlinghe goetheyt / want dat de mede verwanten met brieuen ons niet conden laten weten / heeft Godt gheschickt/ als dat wijt vande vyanden vernomen hebben / dewijle wy wt den gevan-
ghen/der

ghen/ der Spangiaerden meyninghe ende raetslach hebben moghen vol-comelijck vernemen / dese vertelde / als dat Don Frederico a Toledo van Thof vermaent was/ dat hy hem haesten soude om de stadt te bestormen/ ende ten waere dat hy den tweeden ofte ten derden storm de stadt niet en creech/zijn armeye wederom in Brabant brenghen soude/ Item dat Don Frederico opperste veltheer van tgansche armeye so voor hem genomen hadde / dat hy op vier plaetse te ghelijck op een stonde soude beginnen te stormen /op dat hy ten minsten een plaets daer gheen Garnisoen en was innemen ende ouerweldigen soude/al hoe wel hy seyde datter wat oneenic-heyt/ende ghescheel was tusschen hem ende Nortcarmen/hoe ende in wat wijse men den stadt bespringhen ende innemen soude / nu soo waeren die brugghen tot sulck werck van noode/ ende andere apparaten ende instru-menten al byder handt/twelck diende om den stadt te ouerweldighen / dat hy voortaen oock voor hem ghenomen hadde alleer hy de stadt bestormen soude/die mueren by die Vriesche poort ende Roode tooren voort eerst ne-der te schieten/maer dat hijt aende Suyt syde daermen na Haerlem vaert/ den vesten alleen ouerbrugghen wilde / ende dat hijt by die soutketen te scheep wilde bestormen / daerbeneuen dat Don Frederico voor hem ghe-nomen hadde/soo hy stormender hant de stadt in creech / dat hy alle Bur-ghers ende inwoonders tsy ionck oft oudt / tsy man oft wijf sonder onder-scheyt al vermoorden soude / maer die vromen ende ghelooughen baden Godt daghelicx met veel tranen ende suchten / als dat hy alsulck danighe onmenschelicke ende bloetdorstighe tyrannie van haer halsen ghenadelic-ken afweereen wilde / daer en bouen den ghevanghen ghevraecht zijnde/ met hoe veel volcks die vyant voor den stadt lach / seyde dat sy ontrent ses duysent vijf hondert man starck waeren/eensdeels Duytschen/ vanden welcken waren vier hondert ruyters/ende talderhoochste vierthien vaen-delen knechten / eensdeels Italianen ende Spangiaerden/ die daer starck waeren drie hondert paerden ende vierentsestich vaendel knechten / al hoe wel die ghevanghen seyde/ dat die Spangiaerts niet stercker van volck en waeren / nochtans nae tbeleg hebben wy wel anders vernomen van den ghenen/die der vyanden armeye selfs besichticht hebben/want die opper-ste veltheer van tgansche armeye Don Frederico a Toledo/byde͂ welcken waeren mijn Heer van Noircarmen/Don Iuliano de Romero veltmee-ster/ende veel meer andere van die Spaensche en Walsche adel/zijn tenten gheslaghen hebbende int dorp van Oudtdorp / hadde by hem twee ende veertich vaendele͂ van oude ende ervaeren crijchsknechten/ byden welcken als tot eender vervollinge va͂ die nieuwe crijschknechte͂ cortelijc wt Italien by gecomen waeren acht vaendel knechten/Don Frederico hadde tot zijn lijf wacht anderhalf hondert Ruyters/daerenbouen ware͂ ooc op die plaet-se ontrent vier hondert Ruyters / Don Fernando a Toledo/ Cousijn van

Don Frederico bewaerde huyſwaert met acht Vendelen nieuwe Spangiaerden die daer elck ſtarck waren bynaeſt twee hondert man / int Dorp van ſinte Pancraes lach een Hoochduytſch ghenaemt Polwyler die daer ouerſte was van ſes Vendels / byden welcken daer en bouen byghevoecht waeren vijf Vaendels knechten van tgarniſoen van Groeningen / te Coedijck lach die Baroen van Liques Gouuernuer van Haerlem met twaelf Vaendel Waelen / by wiens volck oock lach die Baroen van Cheureaulx met acht Vaendel Burgoenſche knechten / te Bergen lach mijn Heere van Capres met thien Vaendel Waelen / aenden ſuydt ſyde in die Nieupoort waeren twee benden Italiaenſche ende Spaenſche Ruyters / en een Vaendel Duytſche Ruyters van Iorjaen Schenck : Aldaer mede hadden die Spangiaerts haer leger met ſeuen Vaendels verſche Spangiaerts / by den welcken als tot onderſtant by gevoecht waeren onder tghebiede van Iorjaen Fronſberg twaelf Vaendel Duytſchen / daer beneuen noch drie Vaendel knechten van den Graef van Ouerſteyn. Alſoo dan (op dat ickt in een ſomme vervate) zijn inden eerſten voor de ſtadt ghebrocht hondert ende eenentwintich Vaendel knechten / die welcken ten minſten bedraghen ſeſthien duyſent man / maer van deſen zijn naemaels tot een deel Vaendels na Schellinckwout ende op die ſcheepen ouergeuoert / op dat ſy den onſen ter Zee beſtoten ſouden. Aengeſien dan als nv oock die plaetſe eyſcht / op dat wy een weynich hier onder aen by voegen van die macht des ſtadts / ſo ſullen wy tſelfde cortelijck aenroeren. Die Burghers ende Inwoonders die weerbaer waren zijn ghevonden derthien hondert ſtarck te zijn / behaluen die vreemdelinghen / aencomelinghen ende Huyſluyden / die met ons beleghert waeren / die nochtans niet veel int ghetalle waeren. Tgarniſoen dat wy binnen hadden / was ontrent acht hondert man / want van ſeuen Vaendel knechten die voormaels tot een Garniſoen in gheſchiet waeren / waren twee int eerſt doort beuel van Ionckheer Diederick Sonoy Gouuernuer van Noorthollant / en namaels oocc tderde een weynich tijts voor die laetſte belegeringe des ſtadts met drie middelbaer ſtucken geſchuts / die daer ooc tot des ſtadts beſchermingе ingeſchict waeren / zijn wech gevoert nae Waterlant / om datmen ſeyden dat ſy daer grootelijck van noode waeren.

Den ſeſthienden September ſo is by Sinte Pieters toren wederom een vack muers needer ghevallen / nae dattet nv een wijltijts wtgepuylt ende ouergeweken gheweeſt hadde / ende door die ſwaerte ende vochticheyt des nieuwen wals van onder aen hem begaf / maer die Burghers hebben van ſtonden aen op dier ſelfder nacht dat gadt met aerdt vervolt / Alſoo dan die muere die van onſe voorouders gemaect geweeſt hadde op die plaetſe van een wal / heeft ons anders niet dan alle moeyten aengerecht / om den ſelfden af te breken en een wal op die plaetſe te beſtellen / op dier ſelfde dage hebben wy ſien mogē van dē vyant geſtelt te zijn ix. ſtucken grof geſchuths rech ouer de Vrieſche poort / en ſeuen ſtucken voorden Roodē toren / maer om dat

die landen

die landē aende Noort syde/ al waer die aerde cleyachtich/ eñ ooc veel leger is als aen de Suydt syde/ so deur die gestadighe reghen/ als mede deur toppsetten vande Verlaten ende Sluysen deur tbeuel vandē Gouuerneur van Noortholland onder water laghen/ so hebben die vianden daer by veel verlets gehadt/ nochtans snachts daer aen taertrijck van haer voortste schans hooger opgheschoten zijnde / hebben haer schans naerder aende Vriesche poort/ iae bycants tot inde poort toe opgeworpen: by auontueren op dat sy met buscruyt ons bolwerck souden van een doen springen/ twelcken nochtans van tfundament af van blocken eñ wortelen van boomen / peuyn eñ ander tsamē opgemaect eñ seer wel tegen dusdanige mynen versien was.

Sdaechs daer aen als den 17. September/ so hebben die Spaengiaerts recht ofte sy alle dinghen tot den storm van noode al ghereede ende byder handt hadden/ haer stormbrugghen van deelen ghemaect soo aen die Suyt zyde als aen die Noort zyde/ begost te verthoonen/ tgeschut op die mueren te stellen/ syn schutten eñ verloorzen hoop inde voortste schansen te leggen/ ende alle dingen te laten sien/ tgeen dat om te stormen van node zijn mochte. Nochtans door Godes sonderlinghe voorsienicheyt ist geschiet/ als dattet beter geluct is/ dan als die beclaechelijcke standt onses stadts wel voor gaf. Want die meesten hoop van onse soldaten en hadden niet veel den crijgh gesien/ ende die burghers en waeren oock niet so wel tot den crijchshandel gheoeffent/ als sy wel waeren tot alderleye comanschap ende lantwerck. Nu voorts an comen wy tot den storm / welcke nae tbegin seer ijselick ende vreeselijck hem liet aensien/ soo ist nochtans ten besten verghaen/ niet sonder groote blijschap ende triumphe vande gantsche stadt.

Want den achtiensten September inden morghenstont hebben die Spangiaerts vreeselick beghinnen te schieten met twintich stucken grof geschuts/ want by de Vriesche poort stondē sydt aen syde negen stucken gestelt / ende daer by noch twee veltstucken onder den naeste meelmole / by den Rooden tooren opt Oost/ ende waeren oock seuen int ghetal : ouer die Soutketen by tkinhuys stonden noch twee alleen/ van welcken twee deene altijt schoot van achteren inden genen die den viant vandē Rooden tooren af weerden. Ende op dier daghe heeft die viant met dat gheschut twee duysent schoten op de stadt geschoten. Binnen stadt zijn veel huysen gheruampeneert ende gebroken van tgeschut/ maer niet dan vijf ofte ten hoochsten ses mannen doot geschoten. Door dit wonder vertoonde Godt twoorspel van die naeuolgende victorie: want nae dat die Spangiaerts door soo veel schietēs twoorste peuyn vande Vriessche poorte ende Roode tooren tot den gront toe af geschoten haddē/ so heeft hy begonnē te half vieren na den middach met sommighe Spaensche knechten dapperlick te bestormen/ by de Vriessche poort een aenganck hem gemaect hebbende door die afgeschoten rutsen ende peuyn / ende by den Roodē tooren een stormbrug aen-

den wal aengeuoert hebbende/ende op dat hy ooc de burgers meerder versaecht ende verslagen van harten maken soude / wilden sy hun laten duncken/als dat sy oock by tbolwerck van die Kennemer poort / ende oock op der selfder stonde by de soutketen de stadt bestormen wilden / de wyle sy by die stryck wering van die Kennemer poort een storm brug naerder aen des staids vesten ghebrocht hadden / ende by den soutketen met eenighe schuyten aen quaemen / die sy vol met knechten ghscheept hadden/ maer tis gheburrt als dat al tgheen dat die viant verdicht hadde om donse te verscricken / gheensins moeteloos ofte versaecht en maecte / want alsser alarm ghestagen was / soo waeren die Burghers ende soldaten euengelijck ghemoet ende ghesint om den viant af te weeren / deen liep voor den anderen strijt om strijt / een ijghelijck weerde hem vromelijck daer hy stonde / niemant sachmen wijcken van zijn plaets door ouervallen der vianden / ten waer hy doorsteecken ofte dapperlijck ghewont waer: die burghers tgheen dat haer vanden Hopluyden gheboden waer / voldeden terstont/niemant en was onwillich te doen tgeen dat hem vandē Hopman belast werde / die vrouwen oock / die ionghers ende meyskens sachmen seer vyerich inden storm / want sy brachten den onsen ghestadelicken aen gheterde ende ghesmeerde hoepen / dien sy al barnende nae den vianden wierpen / sy brachten oock onuermoeyt aen heet siedent ende gecalckt water ende keselstiene/op dat sy byder hant al gereet hebben souden/ waer mede donse den aenuallende Spangiaerts of dryuen souden / Jae sommighe ionghers werpen oock seluen onuersaecht keselstenen ende gheterde hoepen inden vyanden / ende ick hebbe oock sommighe soldaten hooren segghen / ten waere hun die vrouwen op sulcker wyse niet geholpen hadden met alderhande getuygh van wapenen / dattet gheschiet soude hebben / datse voort ghewelt der Spangiaerden souden hebben moeten wycken. Nochtans den vyandt en was niet min voldoende / soo wat hy al conde oft mochte by brenghen om de stadt met stormender hant te ouerweldighen / want dient te buert gheuallen was om de stadt eerst te bestormen / nae datse door die rutsen ende peuyn bouen op die Vriesche poort ghecomen waeren / deden haer vterste beste om den onsen van den wal te dryuen / hier en teghen donse dreuen hun weder of met rijtswaerden / gauelynen / verringiagers / rappieren ende stienen / ghy hoorden anders niet dan een ghestadighe haghelbuye van keselstienen/ende ghestastich schieten / ende ghestadich gheclanck ende ghedruys van wapenen/ ghy en saecht daer oock anders niet dan vyer ende vlam de wyle donse die gheterde bernende hoepen den Spangiaerts om den hals wierpen / ende met bernende buskentacken ende stroy sengden: maer hoe seer dat die burghers daer op aen stonden/ ende den Spangiaerts seer moedichlick ende vromelick of sloegen/ale die eerste vande Spangiaerts moey ende afgeslagen

gen waren/ so quamender versche wederom op dier plaetse / die nae dat sy selfs mede auontuyrden te stormen niet sonder haer groot verlies/vanden storm die sy bestonden/zijn cortelick mede af geweecken / voor haer gewin dapperlick gewont zijnde. Niet te min nochtans die Spangiaers aldus tot twee mael toe af geslagen zijnde/en hebben den moet niet gants verlooren gegeuen om te stormen/maer van stonden aen zijnder andere wederom op die plaets gecomen/die welcke nae dat sy meerder van getael waren/ al soe oock moetiger zijn angeuallen om stormender hant te ouerweldighen. Als sy eerst aenquamen/riepen sy al gewōnen/men sach daer drie vaendragers van haer staen bouẽ opt bolwerc van die Vriesche poort: aldaer is een vaẽ-del vandẽ onsen verbrant/twee vaendragers doorsteeckẽ / eñ die vaendels vertreden ende geschuert/ eñ oft die derde ooc wederom leuendich tot den synen gecomen sy/en weetmen niet. Ten laesten oock die alderleste/ na dat sy tgewelt van donsen niet langer mochten verdragen/ zijn met schande af getrocken. Also is die Vriesche poort van tstormen der Spangiaerden be-urijt geweest. Hier en tusschen so wasser by de Roodẽ tooren een seer bloe-dige ende dappere storm/ de wyle die Spangiaerts op dier plaetse ouer die storm brug ouer die wallen clommen. Maer alhier stonden donse op een seer ongheleghen plaetse om te vechten: want van vooren moesten sy met den vyandt stormen / om hem af te keeren / dat hy ouer stads mueren niet ouer en clam / ende van achteren werden donse van die twee groue stuc-ken gheschuts ghereten/ dien wy voormaels ghesept hebben als dat sy stonden ouer die soutketen / maer donsen alle dese swaericheyt achter de handt stellende / zijn moetich blijuen staen int stormen / nochte niet te vre-den den vyandt eenmael of gheslaeghen te hebben van den wal/ had-den haer euen hertich ende moetich teghen de genen die versch wederom aen quamen op de plaetse der gheenre die vermoeyt ende af gheslaghen waeren/ de wyle die vrysters ende vrouwen euen neerstich aenbrachten calck/ gheterde hoepen / ende siedent water / waer mede die aenuallen-de Spangiaerts beghooten werden. Nae dat die Papisten alsoo twee-mael af gheslaeghen waeren/ zijn oock ten laetsten den derde ende leste reyse met veel meer strijdtbaer volcks dan oyt te vooren crachtich ende moetich wederom aen gheuallen om den Stadt in te nemen/ die daer oock door die meenichte van stormen/ alst scheen / donsen ouervallen moghen souden.

Maer die soldaten ende burgers in so langdurige vermoetheyt ende pe-riculosicheyt des verwerings / dat sy selfs niet en conden bereycken / door donderstant ende hantreycken der vrouwen eñ iongers geholpen/hebben hun euen vromelick ende hertelick tegen den viant ter weer gestelt/ nochte en hebben niet eer afgelaten te vechten/dan te seuen vren tegens den nacht. Die Spangiaerts schandelijck af gheslaghen zijnde hebben opgehouden

meerder

meerder te ſtormen. Nu waſt met ons als gewonnen: want datmen by die ſoutketen tſceep begoſt heeft/ende by Kennemer poort wat geſcermutſeert is/en canmen voor geen rechte ſtorm rekenen/want ſommige wt die ſoutketen met buſcloten doorſchoten zijnde/hebben den anderen tot een leer geweeſt/dat ſy haer ſchepen opgheleyt hebbende/in haer ſcanſen ſouden blijuen leggen/die daer ontrent tbolwerck aende Zuytzijde liepen al ſcermutſerende/om dat ſy die ſtormbrugghe niet aenuoeren en conden aen ſtadts veſten/gauen te kennen dat ſy niet lichtelick hun begheuen wilden om ſoo ijſelick te ſtormen. Ende namaels heeftmen wel ſeeckerlick vernomen/dat ſyt daerom nagelatē hebbent/ om dat die ſtormbrug van ons grof geſchut gheſloopt was/ want men heeft naemaels ſeeckere ſtucken van geſchoten menſchen gheuonden / ende daerde is aldaer met veel bloets vanden vianden beſprengt gheweeſt. Twelcken voorwaer een oorſaecke gheweeſt is/ waeromme die Spaenſche ſchuyten niet en hebbē deruen beſtaen op dier plaetſe aen te gaen ſodanigen ſware ende periculoſe beſtorminghe / Nochtans veel beter ſal hy doen / die tſelfde toe ſchrijft Godes voerſienicheyt: want ongetwyfelt tſcheen te weſen oft die ſtadt ſoude in een gewiſſe vaerlicheyt gecomen hebben / ouermits datter ſoo weynich in waeren die haer verweren conden/ſoo daer die Spangiaerts op vier plaetſen te gelijck ons hadden aengheuallen te beſtormen/Maer Godt onſe goedertierenſte Vader en heeft niet ghewilt/ dat onſe ſtadt van Alcmaer/als die eerſte kercke/ ſoo ick meyn/der Chriſtelicke Ghemeinte in Hollant / ſoude comen onder tgewelt van die alder wreetſte vianden/op dat zijn heylighe naem/ alwaer ſy talderlangſte aengeroepen is/ſoo ſchandelick vanden Spangiaerts ontheyliget ſoude worden/alſo compt die prijs van die victorie alleyn God toe te ſchrijuen. In ſo ſwaren ende ſo yſelicke ſtorme / die de donckere nacht/na datſe ontrent vier vren gheduert hadde / gheeyndiget heeft/ zijn van donſe ſoldaten doot gebleuen ontrent vierentwintich/ ende van die burgers derthien/ende daer beneuen zijnder oock veel gewont thuys ghebracht. Men ſeyt datter inden ſtorm vanden Spangiaerden ghebleuen zijn vijfhondert ende daer ouer / onder welcken mede ghereeckent zijn ten minſten elf hopluyden ende beuelſluyden : ende tis ghewis of daer ſouder veel meer van den viant gebleuen hebben / ten waer ons buſcruyt vochtich ende dampachtich geweeſt hadde/ende alſo niet goet en was/want veel vanden vianden nauwelicx ghewont/zijn allenſkens wederom ghebetert/ ende tmeeſte deel van die burgers zijn daer door haer onbedachte vyericheyt gebleuen/ de wyle ſy alleer die aencomende Spangiaerts haer hoofden ouer die wal ſtaecken/van bouen nae haer ſchooten / niet anders dan haer open gauen om geſchoten te worden/ouermits dat ſy alſo vanden viant niet ſchoot vry en waren. Inden ſtorme heeft hem ſeer vromelick ende mannelick gehadt Dirck Duyuel van Amſterdam ende Coenraedt van Steenwijck als hop-

luyden

huyden/ vander welcker die eene met ſynen ſoldaten op die Vꝛieſche pooꝛt/
ende die ander byden Rooden tooꝛen veel vianden gheſlagen heeft. Jacob
Cabbeliau die ouerſte van tgarniſoen inde ſtadt / een ſeer ſachtmoedich eñ
minnelick man/alhoel wel hy doen ter tijt ſieckelijck was / nochtans was
hy ſelfs tegenwooꝛdich by die Vꝛieſche pooꝛt/om ons dooꝛ ſyn tegenwooꝛ-
dicheyt ende wooꝛden moet aen te ſpꝛeecken. Daer beneuen en hooꝛ ick ooc
niet te verſwijgen om te pꝛijſen eenen wt Scotlant genaemt Coꝛnelis / die
te wyle hy binnen Haerlem vaendꝛager was / nae dat die ſtadt opgegeuen
was/vanden Spaniaerts onder anderen mede geuangen was / ende hem
heymelicke verſteeckende/ nv coꝛtelick tAlcmaer gecomen was / deſe dan
ſeer vꝛomelick ende mannelick teghen den Spangiaerden ſtoꝛmende (van
de welcken men ſeyt dat hy in dier ſtoꝛme wel ouer die twintich alleen heeft
geſlagen)heeft alſoo gants alle ſuſpicie van verraderye by den onſen wech
ghenomen.

Van die twee ſtoꝛmbꝛuggen/ die welcke die viant ghepoocht hadde aen
die Rooden tooꝛen aen te voeren / hebben donſen een van dien met vier in
de donckere nacht geſloopt. Maer danderen daer aen/als den negenthien-
ſten September/ſoo als die Spangiaerts haer beſt deden om die tſauonts
aen de veſten aen te voeren/ende by dien tooꝛen wederom ſchickte al tgeen
dat tot ſtoꝛmen van noode mochte zijn/donſen dooꝛ ſulcken geluyt wacker
gewoꝛden/zijn ſtracx in wapen geweeſt. Eenderleye vꝛeeſachtich menſch/
die deſe crijchſhandel niet en verſtonde/heeft terſtont alarm doen cleppen:
gelijck ooc op dier ſelfder nacht naemaels ontrent te dꝛie vꝛen woꝛden van-
den onſen wederom alarm geſlagẽ/ de wyle die Spangiaerts by die Nooꝛ-
der pooꝛte ſommige kiſtkens aenuoerde/ waer mede ſy den wech vooꝛ den
ſynen bet veyliger maecken ſouden om te beter wederom te ſtoꝛmen . Alſo
dan hebben de Spangiaerts van trage ende ſluymachtighe Burgers goe-
de ende eruaren crijchſluyden ghemaect/ de wyle ſy bycans taller ſtonde wt
haer ſlaep op gewect woꝛden om te ſtoꝛmen ende den wal vaſt te maecken.

Den twintichſten September vooꝛ den Middach ontrent te negen vꝛen
heeft hy wederom met ſyn gheſchut begonnen te ſchieten / ende te wijl hy
den wal/die daer aen weder zijde vande Vꝛieſche pooꝛt leyt/ met dat meta-
len geſchut meynde te ruyneren/heeft meerder beſchadicht den naeſt gele-
gender burgers huyſen/als den boꝛſtweringhen/want ſo wat daer van tge
ſchut of gheſchoten woꝛde/ dat hebben donſe terſtont met aerde weder op
gemaect.

Op dien ſelfden dach heeft hy met groot geſchut ſeuen hondert ſchoten
geſchoten op des ſtadts mueren:daer beneuen oock nae den middach heeft
die Spangiaert ſyn crijchſuolck wt Outdoꝛp gheuoert / om te beſtaen den
Rooden tooꝛen met ſtoꝛmender handt te ouerweldighen. Maer te wijle ſy
noch die reſt vande ſtoꝛmbꝛug te water wildẽ bꝛengen/zijn van onſe ſchut-

ten die aende vesten stonden / alsoo gheschoten / datmen seyt datse veel van den haren ghelarten hebben / ende onder anderen mede een beuelhebber. Nochte die Spaensche Hopluyden oft Capiteynen de wijle die brugghe noch niet nae tbehooren aen de wal aen gheuoert was / en hebben vermoegen haeren stormers met eenighe dreygementen / ofte slaghen daer toe dringhen / om des stadts mueren op te climmen / al hoe wel datmen seyt datter tot vijfthien toe doorsteecken zijn vanden ghenen die niet aen en wilden om te stormen.

Alsoo dan is dat een oorsake geweest waerom die tooren op dier tijt niet bestormt en is / want al hoe wel men seyt dat Don Frederico a Toledo syn knechten groote gheschencken ende gauen beloofde soo verre sy die stadt innamen / nochtans en heeft hy aldaer niet vercregen dan een groote nederlaeg / ende quetsuren onder den synen. Nochte aen dander zyde en ghinckt met hem oock niet beter / want die daer bestelt waeren om die Vriesche poort te ouerweldighen / hielden stal by die naeste meelmolen: by auontueren om dat sy der anderen ongeluck ende nederlage vernaemen / dat sy niet naerder aende stadt coemen souden. Insgelijcx mede by die Kennemer poort hebben sy stal gehouden / al waer / gelijck dat in in scermutselinge gesciet / sy nv hier nv daer gelopen hebben / nochtans niemant van dien heeft duruen syn handt aen de stormbrugghe slaen. Alsoo dan heeft die Spangiaert / de wyle hy door syn hoocharticheyt syn voornemen hertneckelic aendrijft / onsen soldaten ende burgers inden cryshandel gheoeffent. Nae dat daer en tusschen onsse wallen ende bolwercken van de vrouwen ende huysluyden seer fijn gemaect werden / ontrent der Sonnen onderganck / alsser aende Zuydtsyde een grooten hoop ruyters ende knechten dicht onder den wal by een stonden / soo heeft een fijn ionck busschieter met hagel daer in gerammelt int midden van tregement / alsoo datter veel geschooten zijnde / danderen van een zijn gescheyden.

Tsauonts alsdan als die Spangiaert den synen allengskens wederom vande stadt voerde / soo zijn donse als sy wat gegeten hadden / een weynick gaen slaepen / die vesten besettende met dubbelde schillwachten. Hoe veel volcks dat den viandt op dien dach verlooren heeft / en hebben wy noch niet vernomen / maer vande burgers zijnder drie ofte vier gebleuen / ende onder desen Egbert Dierten des stads Vaendrager / een seer moetich ende vroom vryer / maer haestich ende onbedacht / den welcken van een Spangiaert met een mosquet int hooft doot geschooten is / de wyl hy onuerhoedich syn roer aenleyt om nae den viandt te schieten. Maer vanden soldaten zijnder acht vanden viandt geschooten. Alsoo dan heeft Godt ten tweeden door geen cleyn bewijs gheopenbaert / al hoe wel dat vanden gheconfedereerde ende mede verwanten geen onset en quam / dat hy nochtans al schijnt verlooren / ons by sal zijn / want die Spangiaert is spottelik blijuen verhangen

om

om syn bruggen aen te voeren / eñ tfirmament des hemels was gants tonser besten / soo alst die wint schichtich veranderde alsmen meynde te stormen. Jck hebbe selfs ontrent ten drie uren int firmament des hemels blinckende teyckenen gesien heel drie cantich / twelck van Noorden beginnende / allenskens nae tZuyde verliep / ende nae een cleyn urken ist ontwint. Tselfde hebben donse / soot onder die aenslach geschiede / tot haeren voordeel gereeckent / recht oft sy vant Noorden ende Zuyden onset verwachten / ende een wyl tijts voor ende al eer die Sonne te boode ginck / sachmen groote bakens int Oost ende Noorden op gaen / twelcken wy achten van donsen al willens geschiet te zijne / om ons die soo sterck beset waeren / moet te geuen / want alhoewel die daer van den doorluchtichsten Prince van Orangien om ons tonsetten ouer geschict waeren / seer wel hun in die naeste dorpen in haer schansen behielden / gantselijck geen sorge draghende hoet met ons al gaen mochte / die nochtans soo swaerlijck inde stadt belegert laegen. Op dat sy nochtans souden schynen niet gants ledich geweest te zijn / staecken altemet een baken op / om ons naer goede ontset te doen wachten / recht of die ons ontsetten souden / alreede nu nae by ende byder handt waeren.

Daer beneuen zijn op desen dach ontrent snachts van twee huysluyden inde stadt gebrocht seeckere brieuen van sommige goede vrienden geschreuen / waer mede sy ons moet gauen / inden welcken sy ons lieten weten / als dat Hartoch Christoffel des Palsgrauen sone geluckige vellagen ghedaen hadde tegens die Papisten by Nimmaghen / ende nae dat hy die ghessagen heeft / syn Regimenten voort aen gebracht hadde voor Tiel in Gelderlant / voort dat Graef Lodewijck wt tlant te Cleeff aenquam met een groote macht van ruyters ende knechten / dat oock Augustus Hartoch van Saxen ende Frederich die Palsgraef veel crychsvolck aen naemen / daer en bouen dat donsen wt Zuydthollant vanden Prins tontset ghesonden waeren acht vaendelẽ Waelen / waer of dat meestedeel haer leger hadde te Langedijck een seer vernaempt dorp van Noortholland / van waer die stadt haestelijck ende lichtelijck ontset conde worden. Item dat donsen die schans te Schellinckwoudt vanden Papisten ontnomen waer. Maer dat daer en tegen die Waterlantsche steden als Purmerendt ende Monickedam met sPrincen garnisoenen beset waeren. Ten laetsten oock dat die derde man wt die steden van Noortholland tscheep op ontboden waeren / om die scheepen te ouerweldighen / waer mede die van Amstelredam de Zee poochden in te crygen. Dit was cortelijck tinhoudt van dier brieuen / waer mede die Burghers wederom ghepaeyt wierden / recht off haer ontset als nu voor handen waer. Maer die verstandighen conden wel lichtelijck begrypen / dat wt Noordt Hollandt gheen onderstant ofte ontset te verwachten stonde / want haer macht was niet te ghelijcken by die groote

armeye der Spangiaerden. Recht als die huysluyden dit ghebootschapt hadden/so isser wederom alarm geclept/maer men heeft haestelijck vernomen/dattet maer een loos alarm was/ ghelijck sy voormaels snachts altemet deden/ ende daechs daer aen oock/als op sinte Matthus dach hebben die Spangiaerts snachts meer dan eenmael alarm gheroepen / ende donse hebben tot drie mael toe inde wapenen aen die vesten ghelopen / maer die Spangiaerden hebben flux daer aen gehouden alarm te roepen. Oock int beleg van Haerlem heeft die Spangiaert dat voor een wijse gehadt/dat hy mit sulckdanighe loose alarm / alst naemaels bleeck / den belegerden inde stadt mat ende moet maecken soude / ende alsoo ter ghelegender tijt / de wyle sy meynden datter die viandt mede deunt / ende alsoo een loose alarm maect / den luymachtighen ende onachsaemen onuerdachtich ouervalle. Alsoo dan die tenigher tijden beleghert worden/ hebben wel te letten op die Spaensche treecken/diemen met neerstichept ende wackerheyt lichtelijck kent afweren.

Van dier tijt off mochtmen kennelijck bemercken dat die viandt tbeleg verlaten wilde: want den tweentichsten September is hy wt die schansen geweken/die hy aende Suydt cant by tbolwerck gehadt hadde/maer donse alst dach was/met sommighe rot schutten wt vallende/hebben van daer wat beuts in stadt gebrocht/hebben ooc die stormbrugge daer die Spangiaerts so grote moeyte ende weer ghedaen hadden om te maecken ende te stellen/ aen stucken ghesmeten om te verbranden / ende hebben oock daer beneuen die schansen/ die nae aen de stadt lagen geslecht. Twas een lust te sien/ dat donsen spacieren gingen op die plaetse / die de viant binnen so corten stondt ingehadt hadde: daer en bouen mochtmen nu altemet ouer die vesten wat vryer wt kijcken/om dat die viandt veel tenten ende hutten aen die Suydtzijde op gebroken hadde. Men heeft oock tsauons ghesien dat die viandt met ettelicke wagens sommighe vaetkens buscruyt / soomen meynde / vanden Rooden tooren wederom wech gheuoert heeft naer Oudorp.

Maer hoe wel alsnu voortaen donse soo wel gherust waeren / als verhoopende dat wy haest ontset souden worden / nochte niet meer besich en waeren om bet te vernemen / wat die vyandt inden sin mochte hebben/ soo ist nochtans ghescheiet door Godes vaderlijcke ende onwtsprekelijcke goethept/als dat die gene die de vyandt tot onser verderf toegeschickt hadde/ons daer tegens zijn practijcken ende listighen aenslaghen geopenbaert hebben/ want eenen Francoys / dien welcken die Spangiaerts onder anderen gevanckelijck van Haerlem met haer genomen hadden/als hy nochtans in onsen stadt gecomen was / van donsen ghevraecht zijnde/waerom hy van die Spangiaers tot ons ouerliep / soo heeft hy vrijlick beleden/dat hy vanden vyant heen gesonden waer/op dat hy bet ondercruypē oft vernemen

nemen soude/hoet met die Soldaten ende Burgers gelegen was/ende soo hy eenichsins conde oft mochte/ door hulpe ende onderstant der Papisten den stadt verradelijck inde vyants handē ouerleueren soude/ om het welcken te volbrengen so hy eenighe bequame middel conde vernemen/ dat hy tselfde vande vesten met zijn stem oft eenige ander teckenen soude te kennen geuen/maer anders dat hy op den bescheyden dach wederghecomen/ hun soude verhalen/ hoe datter inden stadt gestelt zijn mochte: Maer dat hy sulckdanige beuel aengenomen hadde te volbrenghen/ welcker seyt hy achtet een seer leelijck schelmstuck te zijn/ seyde hy als dat hy tselfde alleenlijck gedaen hadde/om zijn lijf te salueren/ maer dat hy daerentusschen insonderheyt voor oogen gehadt heeft/ twelvaren des stadts ende der Burgeren/al hoe wel hy seyde/dat hem groote gauen beloofst waeren/ so verre hy den stadt verraeden konde. Maer dat hy sulcx geensins inden sin ghehadt hadde/ gemerckt datmen tselfde oock wel lichtelijck verstaen conde/ om dat hy der vyanden raetslaghen hun so openbaerlijck verclaert hadde. Als dit gehoort ende byden Raet vet ouergelept was/op den 23. September/soo hebben die Burgemeesters vander stadt met die hopluyden/ ende die daer Cappiteynen waerē van die schutterye/ malcanderen gesworen/ als datter niets van alle tghene onder den gemeenen man verstroyt soude worden/maer datmen veel eerder den gemeenen man wijs soude maecken als dat die Francoys inbrachte/ dat die vyandt binnen vierthien daghen zijn belegeringe opbreken soude/om dat der Duytschen ontset na by was/ soo is die selfde in bewaerder handt ghestelt/onder anderen so vertelde die selfde mede als dat het den Spangiaert seer speet/ dat soo lang als hy den stadt beleyt hadde gehadt/noyt hadde connen vernemen/ so wt eenige die wt den stadt weecken/als wt eenige brieuen der Papisten/hoe sy gehardt ende gemoet waeren/ om den stadt met haer Garnisoen ende cost tot onderhoudinghe van haer selfs noodich/te behouden/twelcke een seecker bewijs is/als dat die burghers tonrecht als verraders van sommige soldaten gescolden worden/recht ofte eenighe burgers wt die stadt int regiment van den viant ouer gelopen/ ofte eenige brieuen aen pylen ouer geschoten souden hebben/ waer mede sy die vianden raet gauen/ ofte een wecht aen wesen/om de stadt in te nemen. Op der selfder tijt mede isser een Hoochduyts (die daer seyde dat hy was een dienaer van Jorien Fronsberg) snachts wederom aende stadt gecomen/ begerende met eenen van donsen te spreecken/waer toe van stonden aen beroepen is Wilhelm van Sonnenberch/die om dat die ouerste seer sieckelick was/ also voor die tijt syn substituyt waer/als hy opt Suyderste bolwerc stonde/so heeft die wtgemaecte volck geseyt dat die Burgers best ouerleggen soudē/om also by seecker accoordt behoudens lijf ende goet/ hun in tijts te begheuen onder die ghehoorsaemheyt der Conelijcker Maiesteyt van Spangien/aengaende tac-

coordt dat met hun ghemaeckt soude moghen worden/ dat sy daer aen niet twijfelen en dorsten/ maer hier op heeft Sonneberch sijn gheantwoort/ als dat hy ofte die Burgers noyt van dier meyninghe geweest hadden/ als dat sy den Conelijcke Maiesteyt voor haer rechte lantsheer geweygert hadden te bekennen/ maer veel lieuer onder t'Gouuernement eñ bescherminge des Princes van Orangien als Gouuernuer van Hollandt/ haer goet eñ bloet/ lijf en leuen/ eñ ooc den gantschē stadt seer gewillichlick dē Conelijcke Ma- iesteyt onderwerpen: maer dat sy daer en tusschē van gantscher hartē hae- ten de tieranny eñ tyrannige regieringe des Hartogens vā Alba/ dē welckē sy voor haer genomē haddē hun in alder manieren tegē te stellē. Na dat die Duytsch alsulckē antwoort ontfangē hadde/ is hy haest vā daer gescheydē.

Den vierentwintichsten van deser maent die twee Huysluyden van die welcke wy voormaels of verhaelt hebben / dewijle sy wederom aenden Gouuernuer van Noorthollant gesonden/ een gehelen dach int riedt bosch verborgen gelegen hadden/ zijn andermael wederom in de stadt gecomen/ om dat sy door der vyanden schiltwacht niet wech gheraecken en conden. Ende ick achte als dat tselfde ghescheide niet sonder wonderlijcker versie- nicheyt des almogende Godts / aengesien dat niet alleenlijcke die vyandt conde vernemen/ hoe dattet indē stadt zijn mochte/ dewijle dat onse posten om die seer nauwe schiltwachten der vyanden altijt wederom inden stadt quamen: maer oock die Burghers selfs mede / dwijle van ghenen canten yemant ingheschickt werde / die ons eenichsins soude laten weten/ ost van onser mede verwāten eenich ontset voor handen zijn mochte/ also als met- ter handt tot Godt geleyt worden/ om hem om hulpe aen te roepen/ inden welcken alleen wy behoorden ghestelt te hebben alle hoope ende vertrou- wen van onser behoudenisse ende ontsettinghe. Waerom also dan zijn die posten voortaen by aduijs van Burgemeesteren ende Cappiteynen inden stadt gehouden/ op dat die vyandt niet yets van ons vernemen soude. Wy hebben voorwaer ontrent den auont stonde gesien/ als datter twee stucken grof gheschuts van tgheen / dat recht ouer die Roode tooren stonde / dicht aent waeter omgekeert waeren/ maer dat ooc die stucken mede verset wa- ren/ die ouer die soutketen ghestaen hadden / ten laesten oock sachmen aen den Suydt syde dat die hutten daghelicx minderden/ also datmen daer aen lichtelijck conden bemercken / dat die stadt wel haest vanden vyant selfs ontset soude worden/ ost dat die Spangiaert wat anders listelijck ende hey- melijck te werck leyde / maer als die Francoys (den welcken die vyandt daechs te vooren wt die gevanckenisse vry ghelaten hadde/ om ons te ver- spieden) donsen aenghegeuen hadde / als dat aenden Suydt syde een hoop Spangiaerden by een vergaren souden/ den welckē hy metter stemme ofte eenige teycken (als hy met hun voorsproken hadde) yets wat soude laten weten/ so hebben die Burgemeesters ende hopluyden eendrachtelijck ge-

stemt/

ſtemt/ſoo daer eenighe hoop Spangiaerden by een ghecomen ſouden zĳn/ dat ſy met gheſchut gheſtrooft ſouden worden/alſoo dan dien dat beuolen was/heeft derwaerts met ſcharp daer na geſchoten / ſo wanneer daer eenighe hoop Spangiaerden geſien worden. Sommige achtent als dat wat onverhoedich ghedaen was/niet alleen om datmen van dien te gelooven/die dat gheraden hadden te doen/mit recht ſoude mogen twĳfelen/ dewĳle hy met groote giften ende gauen daer toe verſocht ſy / maer oock mede dattet lichtelĳck ſoude hebben connen gebueren dat alle dingen als verdacht alſo geſchieden:want wat waert/ oft die Francoys beloeft hadde met ſulckdanighe kenteicken hem te openbaeren den raedtſlach der papiſten inden ſtadt/ ofte den ſtant vanden gantſchen ſtadt:maer God heeft beſchickt/ als dat ſulckdaniger voorgeuen niets ſy geweeſt. Op dier ſelfder nacht iſſer by die ſciltwacht wat verſchillens geweeſt inde looſe / dewĳle dat vandẽ ouerſten Cabbeliau een ander gegeuen was als vã Sonneberch/maer die nacht is ſonder eenighe commotie ofte beroerte vande Burgeren ouergebracht.

Den 25. September is die Spangiaert opgehangen geweeſt/dien donſen den 15. van dier ſelfder maent wt der vyanden ſchanſe ghevanckelĳck inghebracht hadden/ ende ſyn doode lichaem is naemaels van des ſtadts veſtẽ byden Rooden tooren opgehangẽ geweeſt/op dattet die Spangiaerts ſien mochten/ ende dat meeſt om dier oorſaeckẽ wille/op dat die genen/die voor den Francoys (dien wy voormaels geſeyt hebben als dat hy vanden vyandt wtgemaect waer/ om den ſtadt te beſpieden) hun lĳf tonderpandt geſtelt hadden/mits dat hy ten laeſten ten geſetten daghe wederom by den Spangiaerts comen ſoude/niet gedoot ſoude worden. Want die met hem gelĳckelick ghevangen waeren/ hadden haer leuen daer voor tonderpandt geſtelt/ſo hy voor den naeſten ſondach niet wederom gecomen ſoude zĳn: daer beneuen ſo is die Spangiaert op gehangen gheweeſt met des Francoys cledinghe / op dat hy alſo in ſulckdanighe ghemaeckte ende verſierde gedaente ſulcx enckelĳck ſoude vorderen/dat die den Francoys verborcht hadden/niet tonrecht geexecuteert en ſoude wordẽ / want menigen achten dat met ſulckdanige coleur die Spangiaerts wĳs gemaect ſoude moghen worden/dat den Francoys om zĳn gheopenbaerde verraet vanden onſen om gebracht was/ende alſo voortaen die anderen van haer borchtocht ontſlagen ſoude zĳn:namentlick ſo is die arme Spangiaert geloont geweeſt/ om dat hy ons vã als onderricht hadde eñ ons alle tgene dat by den vyant beſloten was/warachtelick te vooren verclaert hadde/want al hoe wel anders onſer goetheyt ende goedertierenheyt hem ſonder twĳfel tleuen gheſchoncken ſoudẽ hebben/nochtans hebbenſe lieuer gheachtet/ als dat door zĳn doot andere mogelĳck tleuen ſouden mogen behouden/ alſo dan heeft hy moeten ſteruen op dat dẽ onſen int oorlooch gevangẽ eenige hoope ſouden hebben om tleuen te behoudẽ. Maer op dat wy dat mede cortelĳc hier

aen toghen

aen toghen als die ouericheyt des ſtadts/ ſo wy victorie beginghen/belooft hadden den Soldaten te vercleden/als zijt wel ouergeleyt hadden / ſo hebben ſy dat voornemen naeghelaten/ dewijle om datter ten eerſten voor een yegelijck niet lakens genoech en was/ten anderen oock om dat al tlaecken niet van eenen prijs en was/nae dat ſy alſo dat voornemen verandert hadden/ſo heeft die vroetſchap geſtempt/ dat ſy tinnen daelders van 30. munten ſouden/op alſulcke conditie als dat die Raet na tbeleg tinnen gelt voor goet gelt wiſſelen ſoude / op dat die Burgers ende Soldaten daer by niet te cort ſouden ſchieten/ dit is gheſtemt gheweeſt den 28. September.

Daechs daer na als tgelt gemunt was/ ſo heeft den Raet elcke Soldaet ſes tinnen Daelders gegeuen/den dubbelſolders twaelf/ende voort aen die Beuelhebbers oft Cappiteynē nae aduenant. Deſe ſomme bedroech in als ouer die thien duyſent keyſers guldens/met welcke die Soldatē noch qualijcken te vreden zijn gheweeſt. Maer nv ſoo comen wy wederom tot die Spangiaerts/de welcke ſo ſy eenmael afgeſlagen zijn geweeſt / waeren op drie daghen beſich om die bogagie by een te ſamelen ende wech te voeren. Want den xxv. September heeftmen inden morgenſtont mogen ſien als datter van die negen ſtucken grof gheſchuts die by die Vrieſche poort ſtonden/niet dan drie en waren/ende van die ſeuen die byde Roode tooren ſtonden/inſgelijcks niet dan drie gelaten en waren/die oock anders omgekeert waren/daechs daer aen heeftmen by die poort gheen geſchut gheſien/ men ſagen nochtans onder den meel moelen noch die twee velt ſtucken ſtaen/ ende die drie anderen by die Roode tooren / ende drie daghen lanck aen een duerende hebben die Spangiaerts ouer gebracht met die buſſen ende andere dinghen wech te voeren / dewijle ſy den ſelfden met ſchuyten na Egmont ouer voeren/maer alſt ſeer quade wech was eñ alſo ſeer veel moeyten deden om die bogagie wech te voeren / ſo hebben ſy veel daghen lanck aen een den wech die van Oudtdorp na den ſtadt gaet/ met ſtompen/ hoy/ ſtroy/ende ander peun beſtroyt ende hermaect/ om datſe van treghen water ende tvloeyen van die Meer daer by ghebroken was. Want ſy moeſten die bogagie met waghens ende kerren ouer deſen wech voeren.

Den leſten September als ſy ſnachts een wijltijts te vergeefs gearbeyt hadden twee metalen ſtucken geſchuts van die Roode tooren ouer te ſchepen/die welcke in een bobbighe ende modderighe plaetſe ouermidts haer groote ſwaerte diep inder eerden gheſoncken waeren/anders bedacht zijnde/ hebben den Noorder boom voor dē welcken ſy voormaels een ſchip geſoncken ende alſo toe geſlooten hadden/wederom geopent/na dat ſy tſchip opt landt gehaelt hadden/ op dat ſy by auontueren tgeſchut te ſcheep wech voeren ſouden/ ende die gantſche nacht lang hebben ſy al die bogagie die by die Rooden toorẽ was/met ſchuytkens op die cant van twater gebracht/ men heeft oock bemerckt / dat alle de ſchuyten die met bogagie gheladen

waren/

waeren/naer Egmont heenen voeren. Ic hebbe selfs mede ontrent tsavons
ghesien (dewijl ick na mijn ghewoonte aen die vesten gaen wandelen) een
groot cadet/alsmen raemen conden/gecleet met een rootscherlaken crijchs
mantel/ die daer by hem hadde vijfthien ruyters/verby den stadt was rij-
dende naer Egmont/ twelckē ons verseeckerde tvertrecken der vyanden.

Opten eersten October den gantschen nacht door/ soo isser byde Roode
tooren een groot geluyt gheweest inder vyanden leger/ als ofte sy tgeschut
met groote moeyten ende arbeydt wederom voor die stadt brachten/ alst
dach worde/so hebben wy op die galgdijck/ die int Oosten leyt ende loopt
tot aenden Schermerpoort toe/selfs ghesien (so wy best hebben connen ra-
men) vier stucken gheschuts ghestelt/ dien sy ontrent smiddaechs in sche-
pen gheset ende alsoo nade Nieupoort ghevoert hebben/ de sommighe rot
schutten op die water cant convoyeerden/ by avontueren op dat donse
met haer geleye/ die daer den Schermer bewaerden ende in hadden/ hun
den beut niet ontiaghen souden/ ende niet lang daer na so zijn die schuyten
leech wederom ghecomen/ tgheschut inde Nieupoort ghelaten hebbende/
soemen meynden. Op den selfden dach voorden middach hoordemen int
Noorden veel bussen los gaen/ ende twas gheloffelijck dat donsen scher-
mutselden met den vyandt by Crābbedam oft Schoreldam/ ontrent den
avontstont hebben wy ettelijcke paerdt ruyters met ontrent hondert voet
knechten sien van Coedijck wederom comē na den stadt/ als datmen daer
wt lichtelijcken conden ramen/dat sy ergens om beut wt geweest hadden.

Daechs daer aen/welcke dach wel vernaemt is/om dat die van Meche-
len siaers te vooren op dien selfden dach wederom revolteerden/ sachmen
van tgeschut dat byden Rooden tooren ghestaen hadde/niet dan noch twee
daer toe te zijn. Tscheen certeyn/ dat Godt op dien dach wt den hooghen
Hemel zijn spot hielde met den Spangiaerts/dewijle hy door ghestadige
regen eñ stercken wint verlette/dat sy tscheep niet wech vaeren mochten/
ende hun weghen ghebroocken hadde/ als dat sy niet nae haeren appetijt
hun bogagie wechbrengen mochten/ want wy saghen oock by trinhuys/
twelck recht over die soutketen staet/ dat groote metalen stuck gheschuts
noch legghen/ by avontueren om dat sy om tonweder tselfde niet en dersf-
de tscheep wech voeren/ maer met waghens voerdense die bogagie wech
langs die weghen dien sy teghens tstromen des Meers daer by met hoy
ende strop/met grooten arbeyt gemaeckt hadde/ niet te min nochtans die
waegens wilden seer qualicken voort/om dat sy inde slijckighe ende mod-
derighe weghen staen bleven.

Den derden October waeren sy oock noch besich om tbogage van dar-
maghe wech te voeren/ om dat sy tsnachts te vooren om die stormen ende
groot onweer de schuyten niet en hebben moghen bestieren/alsoo dan we-
derom ontrent smiddaechs sachmen als datse met twee schuyten wat ghe-

schuts wech voerdẽ/ geconuoyeert zijnde met ontrent hondert voetknechten/ende wt Huysweert zijn sommige knechten wtgetrocken/die daer vast schenen die wegen te maecken/ ende op datmen souden segghen / dat sy op dien dach niet ledich geweest en haddẽ/so hebbense met teene stuc geschuts twelck onder die meel molen stonde/ elf mael inde stadt gheschooten.

Maer daechs daer aen hebben wy smorgens die schansen by die Rooden tooren leech gheuonden/ so als die rest van tgeschut wech ghebrocht was/ ende op deser tijt so haest als sy best mochten / hebben sy alle die beut goeden ende gheroofde goeden van den huysluyden met die bogagie nae Egmont gevoert/bouen desen ist ooc bevonden dat die brug/ daer sy haer geschut by die Vriesche poort ouerghevoert hadden/snachts wech ghenomen was/daer en bouen mede dat groot metalen stuck gheschuts/twelck al int beghin op die soutketen gestelt was / hebben sy tscheep naden middach na die Nieupoort ghevoert met een conuoye van een deel schutten. Als nu en sloech daer niemant twijfel aen / oft sy souden met haer gantsche leger cortelijck vertrecken: want daer en was geen grof geschut meer ghebleuen/ dan twee stucken die daer voor die Vriesche poort onder die meel moelen stondẽ. Op desen selfden dach als Pieter Guser stadts roedrager ouer den muer indẽ viants leger by auontueren ouerkeeck / so heeft hem een Spangiaert met een busloot inden cop gheschoten / ende is terstont ter aerden doot gevallẽ. Maer op dat wy sulcke eene algemeyne droeffenisse vernieuwen doort verhael eens blijdens geschiedenisse/als den voorleden nacht inder vyanden leger een Spangiaert vanden onsen met een busloot geschoten was/al steruende heeft hy deerlick gheroepen: Moeder Godts weest mijns ghedachtich. ick meyne om dat Christus hen van alle perijckel ende quetseur niet behoedt ende bevrijt en heeft/ dat hy daer om tot zijnen moeder heeft willen loopen om een pleyster te haelen/ ende dewijle die Spaensche natie seer oncuysch ende op vrouwen verslingert zijn / ende die ionghe dochters weten te becouten nae haeren lust / so meynen sy by auontueren dat die maget ende moeder Gods door vrouwelijcke affectie van selfs genegen sy om hem te helpẽ/so seer ysselijcke verblint is die Spaensche natie.

Den vijfden October alst licht werde / soo scheent als dat sy van Sinte Pancraes wagens met crancken/gewonden ende andere bogagie geladen wederom wech voerden/gheconuoyeert zijnde met sommighe rotte voetknechten. Donsen voorwaer/om dat der vyandẽ armeye dagelijcx verminderde/ so rustẽ sy haer toe om door die binnenste boom met sommige schepen trinhuys in te nemen/daer die vyant zijn wacht in hadde/ maer als die Spangiaert bemerct hadde/dat die schepen hier toe gherust worden eñ die boom geopent worde/so heeft hy een deel rotten vandẽ synen met schuyten aen dander cant ouergeset by dien wacht tontset gesondẽ / eñ als donse dit vernamen/hebben sy dien aenslach naeghelaten. Na den middach zijn onse

Soldaten

Soldatē van het Monicken bolwerck wtgevallen eñ een ſchuyt vol beuts vanden vyanden genomen/wercker ſomme bedroech ouer de 200. gulden.

Daechs daer aen zijn wt die ſchans van Crabbedam twee Huyſluyden ſnachts vry wtghegaen ſpacieren tot Berghen toe om yets wat te vernemen/ende ſo ſy onder weghe geen wacht van vyanden geſien hadden/zijn tot Alcmaer toe gecomen/ ontbootſchappende dat ſy op dier plaetſe gheen vyanden inden tweden oft derden wacht geuonden hadden/maer int crieckē vanden dach hebben wy vanden veſten gheſien den vyant wacht houden op die Schermer Ton met ontrent anderhalf hondert sterc/hier en bouen zijnder naemaels wt die hutten vā Oudtdorp veel wt comen drupen/ by den welcken voort aen is by gecomen een bende Ruyters/die daer voor by den ſtadt met ſommige rot knechten nae Berghen trocken/ daeromme heeftet goedt gedocht by aduys der Cappiteynen ende Raet van Alcmaer/ als datmen die twee voorgenoemde Huyſluyden in bewaerder hant ſetten ſouden/ouermidts datter op haer een groot vermoedē was van eenich bedroch. Onſe Soldaten zijn voortaen met ſchuytkens wt de ſtadt getrocken om die verlaten ſchans des Spangiaerden by de Roode tooren te beſichtigen/ende hebben aldaer van daen ſommighe beut ghehaelt/inſgelijcx by de Vrieſche poort donſen wt gevallen zijnde/ hebben van daer ſpietſen/ſtormhoeden ende ſommige roeren gehaelt/maer oock die ſtormbrug/den welcken den vyant by den Roodē tooren achter heeft moetē laeten/heeftmen binnen ſtede gehaelt/ om als tot een eewich ghedachtenis voor alle naecomelingen te behouden. Ghelijck als giſteren eñ eergiſteren die Spangiaerts van tNoordt endt aen den brant geſteken hadden in Coedijcker huyſen/alſo hebben ſy oock aldaer voort aen ende oock tScorel ſeer voortghevaren om al op te branden / ende dat by auontueren om gheen ander oorſaecke/ dan om dat ſy donſen niets laeten ſoude behouden / ende de Huyſluyden eenmael alſoo beroyt maecken ſouden/dat ſy niet meer ſchattingen ſouden mogen opbrengen. Certeynelick die Burgers ende Soldaten waeren geſint om den Spangiaerts te verhinderen brant te ſtichten/maer twas haeſelijck/mits datter ſo weynich Garniſoen inden ſtadt lach/ dat ſoo donſen op die tocht geſlagen mochten worden/ die vyant door ſulckdanighen oorſaeck den ſtadt ouervallen mochte / twelck voorwaer oock een letſel gheweeſt is/waeromme wy oock niet eenich gheſchut den Spangiaerts ontweldiget hebben/maer wy en connen niet genoech bedenckē wat die Garniſoenen die inde ſchanſen inde dorpē rontſom na by lagen / verlet heeft gehadt waerom ſy ſulcx niet beſtaen en hebben.

Den ſeuenden October en ſachmen ſo veel ſchuytkens ofte wagens niet vaeren/ als voormaels/noch oock ſo groote menichte van volck herwerts ende derwerts trecken in der vyanden legers/ſnachts ooc warender weynich ſchiltwachten byden ſtadt gheſtelt / die daer als nu by lichten daghe

voor der vyanden wacht inden ſtadt ghecomen was / vertelde dat donſen tſcheep met die van Amſterdam gevochten hadden / eñ dewijle onſe partije een ſchip verloozen hadden/dat ſy daerom alle danderen opgeleyt hadden/voort dat alle Waterlanders na die wijſe van die van Alcmaer het gemoet eñ getrooſt hun tegẽ den vyant ſtelden/eñ dat ſy bereyt waren lieuer den hals te wagen/dan dat ſy soudẽ comen inden vyandẽ handen/dat oock onder den vyant van oude ervaeren crijchſluydẽ gheſeyt worde / als dat ſy noyt voor deſe tijt ſo yſſelijckẽ eñ grooten ſtorm voor een ſtadt geſien hadden/als donſen geweeſt ſy/datter ooc in dien gebleuen waeren 14. hondert man/ende onder deſen twee vrome ende vernaemde Hopluyden. Waer of deene in Beuerwijck eñ dander in Amſterdam ſeer heerlick begrauen was.

Den achſten dach vander ſelſder maent inden morgenſtont ſachmen alle die Spangiaerts met een van Oudtdorp naer Berghen vertrecken/dewijle ſy nv ſnachts te vooren die twee ſtuckẽ geſchuts onder die meel moelen wech gevoert hadden. Die knechten die den hindertocht hadden / zijn ten laeſten wt haer ſchans (die ſy by den meel moelen hadden (vertrocken/eñ hebben een wijltijts met donſe Soldaten ſchermutſelinghe ghehouden/ daer naer ſoo als donſen daer op aenvielen/zijn na de haeren heen geweecken/alſo dat als die vyandt een wijltijts by Huyſweert ſtal gehouden hadde/ſoo heeſt hy ten laeſten gants alle zijn armeye die daer ghelegert hadde geweeſt aende Noort cant nae Bergen toe wech gevoert/hier en tuſſchen/ ſo daer eenige cruypers wt der ſtadt getrocken waeren / nae dat ſy Oudtdorp leech gevonden hebben gehadt van Spangiaerts/ſo als daer na noch meerder knechten toe quamen/die van die ghelcye ende andere onſer ſchepen/ſo alſt nv veylich waer/aldaer by een vergaerdẽ/hebben buytẽ aduijs des ouerheyts van Alcmaer dat ſeer oudt vernaemde dorp van Oudtdorp verbrant/ende weynich tijts daer na hebben ſy inſgelijcx Huyſweert gants afgebrandt/alſo is het beleg van Alcmaer geeyndiget geweeſt/na dattet ſeuen weecken lanck geduert hadde/twelcken oock den Spangiaerts bouen alle haer ſware groote coſten / ende ſchaeden is tot eeuwighe verwijt ende ſchande. Want wat iſſer leelijcker ende ſcandelijcker dan dat alle dat gantſche gewelt/macht/ ende cracht der Spangiaerden ſo lange gelegen heeft voor ſulcke eenen leege ende onverſiene ſtadt van volck/ ſonder yet ſonderlincx daer op te winnen/lieuer wat ſal haer meerder conẽ beſchamen / dan dat tegen ſo yſelicken/ ſoo ſwaren/eñ ſo langduerigen ſtorm voor een ſtadt/ iae die kinderen/ ende ionge dochteren ſo moetelick/ ende ſtoutelijck tegen geſet hebben/Namentlijck alſo ſet Godt ter neer ende verblaeut den hoocmoet ende opgeblaſenheyt van ſulckdanige hoochertichſte natie. Dewijle hy hun tot een ſpot maect ſulck eenẽ onachtige ende onverwaeren crijchſvolck/eñ van ionge dochteren laet vertreden eñ verpletten/ende van vrouwen laet verguſen ende beſchempen/daer en tegen den ſtadt van Alcmaer/

al hoe

alhoe wel sy by sommige cleyn geacht ende verworpen zy / bouen eens yegelijcks hoope ende meyninghe niet soo heuchelijcke victorie ende so vernaemde triumphe hemel hooch verheerlict ende groot gemaect heeft/alsoe datse met alle eeren onder die hooftsteden van Hollant met recht gerekent mach worden. Tselfde/ segge ick/ is onsen Godt alleen toe te schrijuen / dat onse Politijsche regiment van die moetwillige ende onuerdrachelijcke tyrannie der Spangiaerden bevrijt/ende die Christelicke Gemeente van die onheylige valsche Godsdiensten gesuyuert ende gereyniget zy. Die selfde Godt sal nae zyn Vaderlicke goedertierenheyt ende goedicheyt onsen gebeden daer in oock verhooren/als dat die stadt van Alcmaer/gelijck sy menige iaeren te vooren die suyuere leere des Euangeliums onder weynige eñ waere vromen int heymelijck eñ int doncker met alle stantuasticheyt eñ volstandicheyt behouden heeft/dat al daer voor de Christelicke Gemeente een plaetse ende woninge eeuwelijck behouden blijuen sal tot prys ende eere van zijnen heylighen naeme/

Amen.

Een Register vande gantse armeye/ die welcke den stadt van Alcmaer belegert hadde Anno 1575.

DOn Frederico a Toledo/ opperste Veltheer. Myn heere van Noircarmen/ Luytenant. Gonsaluus de Brackamonte/ Cornel. Petro de Velasco. Petro de Toledo. Myn heere van Goigny. Stephano Dyuaro/ Palleysmeester vā Don Frederico. Myn heere de la Mote/ artalarymeester. Behaluen dese van den Spaenschen adel eñ Donnen seer menige/ die tGoutdorp hadden an die vier hondert paerden. Aldaer in dat dorp waren gelegert die oude ervarenste Spangiaerden tweenveertich vendelen starc/ daer en bouen noch acht vaendelen van dēe vaendels die nv cortelick versch aengecomen waren wt Italien tot vervollinge van darmeye/ die daer waren van tsceep volck/ waer mede Don Jan de Austria den Turck geslegen hadde. Hier en bouen noch anderhalf hondert ruyters van die lijf wacht van Don Frederico.

Te Huysweert was gelegert don Fernando a Toledo/ cousyn van don Frederico/ die daer als scholt hadde onder hem acht vaendelen Spangiaers/ die cortelick wt Italien ouer gecomen waren/ als voormaels geseyt is/ die vijf eñ twintich vaendelen starck geweest hadden/ wel vol genouch/ vander welcken elcke vaendel bycants twee hondert starck geacht worde.

Te Sinte Pancraes hadde Polwyler syn leger met ses vaendelen/ by den welcken oock lagen vijf vaendelen van myn heere de Bily/ Gouuerneur van Groningen.

Te Coedijck was ghelogeert die Baroen de Liques/ Gouuerneur van Haerlem/ ofte synen luytenant/ die daer onder hem hadde twalf vaendelen. Ende int selfde dorp lach de Baroen van Cheureaulx met acht vaendelen Burgonsche knechten.

Te Bergen lach myn heere de Capres met thien vaendelen Nederlantsche Waelen.

Inde Nieupoort lagen thien vendelen Spangiaerden: daer beneuen oock Jorjaen Fronsbergh ouerste van twalf vaendelen wel gemonteerde Duytschen: daer en bouen Ottho Graef van Euersteyn met drie vaendelen.

In alles hebbender geweest hondert ende enentwintich vaendelen/ die men voort eerste seyt voor Alcmaer gecomen te zijn/ vande welcke de sommige naemaels geuoert zijn nae Schellinckwouder schans ende dAmsterdamsche vloot. Bouen dit ghetal heefter noch gheweest twee benden lichte ruyters/ diemen gemeynelick gebruyct op schermutselingen/ ende een bende Duytsche ruyters onder Jorjaen Schenck.

Een

Een nieuw Liedeken vant beleg der stede van Alcmaer/ Opte wyse vanden slach voor Sinte Quintyn/ Ofte/ Ick hoorde een maechdeken singen met/c.

ALsmen schreef duysent vijfhondert
En drie en tseuentich iaer
Mocht elck wel zijn verwondert
Al vande Spaensche schaer
Sy quamen wt gestreken
Hondert twintich vaendel sterck
Voor Alcmaer soot is gebleken
Als tyrannen sy gingen te werck.

Naer Coedijck sy eerst passeerden
Den Vriesche poort hebben sy beset
Voor den sluys men haer eerst keerden.
Haer passagie was daer belet
Ouer tvelt quamen sy loopen
Als leeuwen en beeren verwoet.
Met hoy en stroy by hoopen
Maecten sy een wech met spoet.

Men sach doen mede trecken
Wten Nypoort veel Spangiaers gelijck
Sy pasten op wallen noch hecken
Sy vreesden geen water noch slijck
Sy sagen nae haer voordel
Den Rinmolens namen sy in
Alst bleeck naer smenschen oordel
Twas den burgers niet van haer sin.

Die burgers ende soldaten
Sy werden tsamen beraen
Sy wildent daer niet by laten
Een tocht hebben sy gedaen
Te water en te lande
Vielen sy dapperlick aen
En cregen die molens aen brande
Maer een huyse dat bleef noch staen.

Die Spangiaers maecten een walle
Om thuys met aller macht
Die burgers en soldaten alle
Arbeyden oock dach en nacht
Sy maecten den stadt vaste
Daert noch seer was van noodt
Wpten Tyran sy niet en paste
Als hy den stadt vp eyschten bloot.

Het was den Spangiaers groote spijte
Dat sy cregen geen gehoor
Sy achten den stadt niet een myte
Eer sy daer quamen voor
Daer zijn niet in dan baeren
Maecten sy malcander wijs
Voorlopers en meer sulcke loeren
Sy souden wel behalen prys.

Tgrof geschut ghingen sy stellen
Voor den Rooden tooren en Vriesche poort
Sy meendent al mede te vellen
En dan te bedriuen haer moort
Maer die Heere der heyrscharen
Wiens macht haer te bouen gaet
Conde den stadt wel bewaren
En beschermen van sulcker quaet.

Daechs naer sinte Lambert seer vroegen
Begonsten die Spangiaers voorwaer
Te schieten naer al haer vermogen
Met twintich grof stucken swaer
Ontrent twee duysent schoten
Seer veerdich met groot geschal
Sy spaerden cruyt noch cloten
Om te breken muer en wal.

Tgeniel anders dan sy waende
Al viel den muer daer neer
Die wal die bleef noch staende
Met alle den borst geweer
Die burgers ghingent maken
Metten knechten en menich vrou
Veel eerder dan syt braken
Die Spangiaers cregen een groote rou.

Naer Middach ten drie vren
In haer oorden stonden sy radt
En quamen al totten mueren
Om te bestormen den stadt
Het ghinck doen op een vechten
Aen twee plaetst tseffens ghelijck
Mannen/ vrouwen en lantsknechten
Sy weerden haer vroom arm ende rijck.

By de Vriesche poort en Roo tooren
Wast dat sy stormden dus strang
En geduerde wel wilt hooren
Stijf vier dalf vren lang
Tot drie mael toe sy leyden
Versch volck aen en aff
En schoten noch sonder verbeyden
Met haer grof schut euen straf.

Dit mocht haer noch al niet baten
Sy moesten af wijcken met schande
Veel volcx hebben sy ghelaten
Capiteyns/ Vaendragers menigerhande
Die daer sochten den voorboyten
Cregen betaling ongespaert
Von Frederick sachse wel stoyten
Vanden wal af nederwaert.

Noch

Noch quamen die Spangiaers vermeten
Doen den storm opt sterkste was
Met schuyten naer den soutketen
Om die tovervallen ras
Maer sy cregen sulcke pruymen
Men schotender inne terstont
Haer schuyten moesten sy ruymen
Twee raecten daer inden gront.

Opten Geest sy mede stonden
Ten storme wel toe gerust
Aende brug voort mijn vermonden
Is al haer moet geblust
Wie daer by quam moest blijuen
Soo wel waren sy onthaelt
Sy en conden niet bedrijuen
Al haren anslach is gefaelt.

Daer nae twas Saterdaghe
Doen hielden sy haer so stil
Sy deden tocht noch aenslaghe
Sy maecten oock gheen geschil
Men condt anders niet gissen
Oft sy lasen al den dach
Vigelien ofte Sielmissen
Voor den gebleuenen inden slach

Die Spangiaers ouer traden
Den Sondach met boos bestier
Om te verhalen haer schaden
Acht hondert mael sy gauen vyer
En quamen ooc ten percke
Om weder te stormen fel
Den brug quam niet te wercke
Sy werden geschoten heel rebel

Een Capiteyn quam aen vlieden
Om den brug te dwingen voort
Hy smeet die arme lieden
En doorstackse heel verstoort

Het duerde niet seer langhe
Syn leuen nam oock een ende
Sy mochten al wel zijn bang:
Die den brugge quamen ontrent.

Die burgers toonde couragie
Die knechten waren wel gemoet
Die vrouwen met haer coackeragie
Verwachten haer aencoomste met spoet
Die meyskens ende knapen
Het was al aende vest
Wel voorsien met S. Steuens wapen
Elck wilde doen syn best.

Sy en dorsten niet aen comen
Theeft haer niet wel behaecht
Sy sagen den burgers vromen
Sy cregen herten versaecht
Die windt die haer was mede
Die heeft hem omgedrayt
Gods handt was metten stede
Syn lof moet zijn verbreyt

Hoe souden wy v niet louen
O alder heeren heer
Aen ons die waren verschouen
Hebt ghy verbreyt v eer
Ghy hebt willen behouwen
Die crachteloos waren geacht
En die op haer selfs bouwen
Zijn geuallen met al haer pracht.

Lof Princelijcke Vader
Lof Heere gebenedijt
Wy dancken v alle gader
Dat ghy ons hebt bevrijt
Als wy waren seuen weken
Omringt met groot gewelt
Ghy hebt ons niet besweecken
Die viant moest ruymen tvelt.

